

Philiberti a Chalon illustris Aurengiorum principis rerum gestarum commentariolus

<https://hdl.handle.net/1874/388945>

PHILIBERTI A

CHALON ILLVSTRIS AVRENO
giorum principis rerum gesta-
rum Commentariolus, Do-
minico Melguitio
autore.

ACCESSIT QVOQVE ILLV-
striß. Petri Terralij Bayardi uita, unà
cum Panegyricis, Epitaphijs, &
alijs.

Item.

Oratio clariss. D. Nicolai Perrenoti à Granuilla, Ca-
roli V. Imperatoris semper Augusti locum tenentis,
in VVormaciensi colloquio habita: &
Christophori Pannonij ad eum
dem Elegia.

PHILIBERT A

CHALON ELLETTT AXER

...

...

...

...

ACCESIT OVONIA IRVA

...

...

...

...

...

...

...

...

GILBERTVS CO-

GNATVS NOZERENVS CLARISS.
& reuerendiss. Domino dño Guilhel-
mo à Poupet, *Cesareæ maiestatis consiliario, et à libel-
lis Bisuntino Archidiacono, abbati monasterio-
rum de Baulnie & Gouilles, Domino suo
in præcipuis obseruando.*

S. D.

VVM diu multumq̃
occasionem aliquam
aptam, ad tuam bene
uolentiam comparan-
dam audivissime expe-
ctarem, magnifice &
plurimū colende Domine, accidit mi-
hi per oportune ac bono quodam Ge-
nio, ut Dominici Melguitij inter do-
ctos medicos clarissimi, inter claros do-
ctissimi, rerum ab illustrissimo Philib-
erto à Chalon quondā Aurengiorū
principe gestarū, quem ad maximum
Renatum comitem Nasouiensem, eis-
usdem Philiberti heredem, bona fide

a z con-

4 COMMENTARIOLVS

conscripsit commentariolum, oppidò
quidem probandū, atq; antehac typis
nunquam commissum, nancisceret: cui
ius ego famam uel uolumen ad te non
puto peruenisse. Delectaris enim, &
quidem uehementer, literis, colloquijs
literatis ac libris. Hunc autē nobis lu-
bens exhibuit eximius ille Odotus Re-
gulus, compater meus, eiusdem princi-
pis in Italia quaestor est secretarius, uir
plane quotidie studens id esse, quod au-
dit: hoc est, regijs & candidissimis mo-
ribus, qui libellus adeò placuit, ut di-
scussis quantā fieri potuit mendarum
tenebris, quas obduxerat is qui *αὐτοῦ γὰρ*
φῶν autoris descripsit, enixissimè cura-
rim formulis chalcographicis excuden-
dum, tuiq; nominis auspicio. Cui pro-
pter singularem humanitatem omnes
literati plurimum fauent, & ad optimi
principis immortalitatem, in totius or-
bis theatrum producendum, qui tam
florenti ætate, tam breui temporis cur-
riculo, tam parua militū manu, tot ho-
stes, tot regiones Cæsari subiecit, atq;

tot præclara gessit: qui deniq; clemencia, liberalitate, nõ minus quam armis, notus est atq; illustris. Quæ quidẽ res suo conueniunt nomini siquidem Philibertus id nobis, quod Græcis *φολύφιμος*, sonat. Quo in commentario quæcunq; scripta habentur, uerissima esse, uel eò maxime putarim, quod omnibus Philiberti rebus gestis interfuerit Melguitius. Oculi enim sunt unici bene narrandi magistri. Adieci ad finẽ, ueluti auctarium eiusdem principis uitam. Item priuilegiũ, ut uocant, exemplum, à Cæsarea maiestate illi in regno Neapolitano concessi, quod apud egregium uirum D. Anatholium Camelinum, tunc temporis quoq; eidem principi à secretis, modo reperi. Videns igitur præstantiã tuam tantopere libris affectam, & in primis historiẽ studiosam atq; amantissimam, tum te unũ esse inter nostræ regionis magnates, quem princeps noster Philiberti hereditati, et ditioni, præesse uoluerit, quum ob missimum ingenium illud tuum, atq; ta-

COM. RERVM GEST.

le quod agnoscas profectum ex Poupetana familia, tum ob administrandarum rerum diuinam quandam dexteritate, hocce literato xeniolo & meam erga te obseruantiam affectionemque declarare, et tuam pariter (si modo possim) parte saltem ex aliqua in me beneuolentiam prouocare quidem, mihi opportunum & opere precium fore arbitratus sum. Nec enim praestantiae tuae ingratum futurum uereor, tametsi ex horto non prodierit nostro, quod perpetuum meae uoluntatis *μνημόσυνου*, donec maior facultas studij erga te declarandi detur, *εὐγνωμόνως* suscipias, iterum atque iterum rogamus. Id enim si assequar, officium meum bene positum esse existimabo. Feliciter uale praestantissime domine, ac nostrae Burgundiae lumen splendidissimum, meque inter tuos clientes habere perge. Datum Nozereti, in nostra solitudine.

ILLVSTRIS PHILIP

BERTI A CHALON AVRENGIÆ principis epitaphium.

Quis iacet hoc tumulo? Princeps Aurengius, ortum

Gallia cui tribuit, terrarumq; Thuscane cem.

Septimus hunc Clemens, & quintus Carolus orbi Martigenam Italico præposuere ducem.

Cuius honor mundo, cælis est spiritus, ossa Restituit patriæ, visceraq; Italiae.

At quid diuiduus geminis requiescit in oris? Terra capax tanti non erat una iuri.

Eiusdem Principis elogium.

Burgundus Gallus, princeps Aurengius, alta Cabilone potens, heu Philibertus eram.

Parthenopem rexi prorex: uictricia quintus Carolus, & Clemens signa dedere mihi.

Clementi reddens florem, populosq; rebelles. Dum supero Thuscas, pro dolor occubui.

Lector, humane fragilitatis casum recollenens, Vale.

DOMINICVS MELGVITIVS ME-
dicus illustrissimo & excellentissimo Renato à
Chalon, comiti in Nassau, Aurengiæq;
principi. S. P. D.

Melguitij
liber de uul-
gi medico-
rum errori-
bus.

ANte incomparabilem illam dire-
ptionem, luctuq; Romanū prin-
ceps illustrissime, opusculum de erro-
ribus uulgi medicorum inscriptū, non
tamen ad umbilicum usq; deductum,
Romæ composueram: cui postquam
animus ex illis miserijs atq; periculis
requieuit, castra sequens, quia ita fors
tulerat, finem imposui. Cui quidem o-
pusculo, Philiberti à Chalon in Neapo-
litano ac Florentino exercitu gesta ue-
luti auctarium, paucis horis, breuiter
ac carptim à me descripta adiunxi. il-
lud, quum primum urbanum agam o-
cium, in lucem ædam. Hoc uerò mira-
beris forte, quum te uix de facie no-
rim, cur tuo nomini nuncupauerim, mi-
rari desiste. es enim (faceffit adulatio) o-
mnium ore magnæ indolis iuuenis, uir-
tute supra ætatem admirabili, quod stu-
dia studiososq; rara quadam benignita-
te am

te amplectaris colasq;. Merito præte-
rea eius, cuius laudes recensentur, opu-
sculum, hoc munere tibi mittendum e-
rat. Fuit enim tibi auunculus, tu illi le-
gitimus succedis hæres: quem mirari,
ac suspicere possis, non tibi externum,
sed domi tuæ natum exemplum: peri-
tia rei militaris nulli ferè (ut interim
uerbo absit inuidia) huius nostræ tem-
pestatis secundum: qui licet æqualem
fortassis, ac parem, superiorẽ certe ad-
miserit neminem. Quid multis? Fuit
admirationi multorum potius, quàm i-
mitationi natus. Eius itaq; in Italia præ-
clare gestorũ, quàm potui summa bre-
uitate comprehensam historiam, & si
non omnino fortassis ignotam, tamen
ex eo, qui interfuit (citra adula-
tionẽ) aliquanto sanè apertio-
rem simplicioremq;
audies.

A 5

PHILIBERTI A

CHALON AVRENGIORVM PRIN
cipis rerum gestarum Com
mentariolus.

Roma dire
pta.

Gallorum
exercitus

Ost illam igitur Ro
manæ urbis insignē
direptionem, tumul
tus bellicos effugiēs,
quum me Neapolim
recepissem statim in
gentem Gallorū ex
ercitum, numero ac uiribus pollentem
(nam tota fermè Italia cū Gallis arma
consocians, ueluti ad extinguendum
commune incendium concurrebat) a
nimo Neapolitanum regnum recipien
di, uenire accepimus. Ad quod defen
dendum Philibertus à Chalon Cæsa
rei exercitus dux, omni cura est studio
incumbens, in idē dirigens omne con
siliū, cum delectu paucorum, qui ex
proxima pestilētia in exercitu grassan
te superfuerant, properat. (nam hæc re
gni Metropolis, cuius potiundæ sum
mum

COM. RERVM GEST.

mum hostibus studium erat) Nec mo-
 ra, Gallus à tergo, certam sibi uictoriã
 multitudinem armatorum, ac tormen-
 torum uĩ maxima pollicens imminet.
 Quem tantum abest, ut noster exerci-
 tus numero multò inferior subterfuge-
 rit, ut ultro firmatis castris, conflictus
 ansam quæreretur, tot tantisq; trophæis
 elatus, ut eorum multitudinem parui-
 penderet. Quum interim hostis tanto
 belli apparatu instructus, non semel
 proelio subtraxerit. Ita dies circiter
 quinquaginta iter faciens, uti inter no-
 uissimum hostium agmen & nostrum
 primum: aliquando non amplius binis
 aut ternis millibus passuum interesset,
 Neapolim postremo peruenit. Vbi pri-
 mum prælium Ferdinandus à Gonza-
 ga equitum leuis armaturæ magister
 commisit, hostesq; captiuos primus
 per urbem traxit, breui postea tempo-
 re noster miles nauali terrestriq; ho-
 stium exercitu, maximarum gentium
 uiribus accincto, ita fuit obsessus, ut ad
 omnium ferme rerum inopiam fuerit
 addu

Ferdinandus à Gonza-
 Zaga.

adductus. Atque ne nouæ copiae aduecti
 possent, singulari belli industria, Galli
 præuiderant, adeo ut desperatam Philii
 bertum tuendi regni sumpsisse provin
 ciam, tota simul Europa resonaret, in
 eum oculos, in eum suspensa ora om
 nes conuerterent. Quum sæpe parua
 prælia fierent, utrinque illatis, acceptisque
 uulneribus, summis uiribus dimicatum,
 æquo Marte aliquando: nonnunquam
 certamine infeliciter gesto fuit disces
 sum: hisque frequētibus cōgressionibus,
 nostri milites, ingēti pugnandi animo
 in libellum exarsere. Tandem Ferdi
 nandus, cum magna equitum parte, ul
 tra hostium castra, uti frumēto & com
 meatu, qui ex uicinis supportabantur
 locis, illos intercluderet, transiuit. Itaque
 qui prius obsessi erant (mirum, & me
 moria in omne æuum dignissimum fa
 cinus) mutata repente belli fortuna, cir
 cundatos obsidione hostes, fame urge
 re. Aquam præterea, tam cognatum no
 bis & in omnem usum necessarium ele
 mentum, ne in castra deducerent prohi
 bere:

bere: unde hostium vires agminatim
 cadere coeperunt. Id quod quum uide-
 rent nostri, magis negotium urgender
 ac inter collem, quem tutari hostes cō-
 stituerant, quod esset expugnationi ur-
 bis accommodatior, ac hostium castra,
 interpositi, parte parti abscissa, hostilē
 exercitum diuisere: altera quæ collem *Philiberti*
 occupauerat, in deditioem recepta (in *egrotatio,*
 clinante iam accessione febris, qua cor-
 reptus ante dux fuerat, morbus qui *Philiberti*
 dem ipse augebatur) ē cubili in aciem *præclarum*
 uelle descendere significauit, dissuaden *apophtheg-*
 ti mihi, ac futura incommoda prædi- *ma.*
 centi: Malle cum suis ea pati, quàm a-
 libi tutus euadere, respondit. Itaq; soli
 li, puero cum funali præeunte, de ter-
 tia uigilia equos conscendimus, ac ubi
 peruentum ad hostes est, summa in eo-
 rum castra aggressus, reliquam partē
 trepidam, non signum certum, non du-
 cem sequentem, omni apparatu belli
 unā cum publica priuataq; pecunia re-
 licto, multis faucis, plurimis captis: à
 cædibus enim temperatum est, in fu-
 gam

COMMENTARIOLVS

Gallorum gam compulit, intraq̄ auersè muros
fuga & ce- redegit, excidium urbi, ni deditio fiat,
des. minatus. Pacti salutem, inermes sub-
 missis uexillis sese dedunt, uixq̄ qui-
 bus corporis obscœna contegi possent
 retineri sibi poscunt, quibus in potesta-
 tem redactis, à contumelijs captorum,
Philiberti conuitijsq̄ suos dux prohibuit. Confe-
clementia. ctocq̄ negotio, Neapolim uictor regres-
 sus, non triumphans inuehitur, non si-
 gna militaria ferè ducenta, quæ rece-
 perat, non hostium imperatorem, non
Gallorum Cantabrię regis fratrem, non Rango-
duces capti neum Guidonem, non Petrum Naua-
 reũ, excelli animi ac cõsilij, antea exer-
Philiberti cituũ imperatores: nõ deniq̄ reliquos
religio. nobiles, quos captiuos habebat, currũ
 preire iussit, sed deo optimo maximo,
 quod difficillimi belli tã gloriosam ui-
 ctoriã reddidisset, Campanis, Picenti-
 nis, Brutijs, Lucanis, Greciẽ magne, a-
In Aquilo- pulis, Sãnitibus, Ferẽtinis, Pelignis, to-
nos expedi- ti deniq̄ Neapolitanę ditioni, oppida-
tio. tim supplicationes imperauit. Hinc in
 Aquilanos qui cõtra Cæsarẽ arma tur-
 lerat

lerāt bellū transfert. Aquilani, quū pri-
 mum Philibertū magna manu, ad de-
 cimū usq; lapidē peruenisse intelli-
 gunt, dimissis consulto ex ciuitate mili-
 tibus mercenarijs, ad pedes ducis pro-
 iectis suppliciterq; locuti, flentis pacē
 petunt, pecuniaq; pro impensis in bel-
 lum factis se redimunt. Nō multo post
 Matricarij auxilio quorundam, qui a *Matricarij*
 liena bella mercedē agunt, cōtra Cæsa *uincuntur.*
 reū exercitū nouo delectu, bellum in-
 staurant, à Philiberto tamen admotis
 intra teli iactum tormentis, quibus me-
 nia solo æquari solent, mercenarij ho-
 stis, Milites militiae sacramento Cæsa-
 reanis copijs ascribi postulant, utrisq;
 de armis & uexillis seruatis, exitum
 inde exornant. Quo impetrato, ui-
 disse nostram aciem magno impetu
 in muros erumpere, ruentium tecto-
 rum fragorem. Mulieres relictis domi-
 bus per urbem discurrere puidas, om-
 nium squaloribus habitu ad misericor-
 diam commouendam deformes, sordi-
 da ueste capillo proluxo errantes, pue-
 rilem

rilem muliebri mixtum ploratum, ex
 diuersis clamoribus sono passis mani-
 bus misericordiam suppliciter concla-
 mantes, passim è manibus præcipites
 sese fugæ mandantes: alios incertam
 fugam arripere, male in illum diē ser-
 uatos senes affirmare: ante suum quis-
 que uictorem uinctus agi, retinere in-
 fantem suum infelix mater conari: uni-
 uersum denicq; malorum agmen, quod
 ex bello nasci solet, uideri poterat, qui-
 bus Dux permotus, ut in miseras ac
 supplices misericordia uteretur, ne pa-
 ti, quæ uictoribus collibuissent, coge-
 rentur, intra ædem sacram concludi
 iussit. Ciuium parte cæsa, parte capta,
 bona publicata fuere. Tandem ea
 prouincia ab hostibus liberata, Neapo-
 lim se durissimo anni tempore reuer-
 tens ad uallem, quæ in Sulmonensi a-
 gro planicie magna millibus passuum
 quinq; in longum patet excelsis undi-
 que montibus contenta, uenit. Hac
 multa niue, decem in altitudine pe-
 dum, iter impedire, patefacta summo
 labo-

RERVM GESTARVM.

labore uia nobis transeuntibus frigidissimus uentus, hac illac niuem agitatam obiecit, semitamq; prius patefactam sic occuluit, ut nemini proximū uidere liceret: anhelitum ab extimis ad intima pulmonis, uersus spirandi officinam repellere. Homines obmutescere, linguaque mentis nunciabibila elidere. alij niuium mole oppressi, alij immanitate frigoris emprosthotono, opisthotono, tetano ue correpti, multi pedum robore extincto, quadrupedum more niti, nonnulli egré proreptare. Sedata aliquantisper tempestate, montis culmen, quō inter primos Dux euaserat, ascendi, ope agrestium seu montanorum, ple-

Spasmus.

Spasmi species tres.

Principis tolerantia.

rosq; seruari posse significans. At quoniam alio interim abierant, Philibertus ipse uel solus tertia noctis hora, laboris patientissimus, non paucos ex niuium mole euellit. Temporis spacio haud ita longo interiecto, magna Hetruriæ pars à Clemente VII. Pontifice Maximo defecerat. Hic à Cæ-

B fare

COMMENTARIOLVS

Hispellum oppidum. fare opem postulat, qui Philiberto, ut Clementis apostolici ordinis principis hostes expugnaret, summam belli, ut prius, commisit. Itaque magnis itineribus Spelg, nouum & horrens uocabulum, Hispellum. priscum prope Fulginates oppidum (ad quod confugisse, latronibus & perditis hominibus pro asylo erat) peruenit, ubi magno belli apparatu hostis se munierat. Quum tamen nostri singulorum occulto exitu subinde obseruato, turrinam proximam muris, tormentis bellicis euertere coepissent, primos ictus firmitas materiae sustinuit; paulo post turris repentina ruina commoti, ad deductionis conditiones recurrunt. quibus acceptis, non moram Philibertus agendis rebus facit, sed mox Perusiam uersus, quae ciuitas maximam habet uirginitatis opinionem in Italia, proficiscitur, et expugneriusque opinione omnium confecit iter, multos in agris deprehendit inopiantes, qui liberis pontem rescindere conantur; nostri resistunt, equestri praelio

RERVM GESTARVM.

Vo leui ad mœnia facto, perspectoq; ur-
 bis situ, oppugnationi instant. Quæ re
 intellecta, Perusini, ne ultima experi-
 rentur, tum suam, tum militum salutē,
 saluis armis vexillisq; poscunt, sese pa-
 ratos, quæ imperauerit, facere promit-
 tunt. Longè hic obsequentiosem po-
 pulum, olim indomitum, ducis præ-
 stantia reddidit, quàm Cæsar Augu-
 stus, qui sola fame ad deditionem com-
 pulserit, quem triduo Philibertus ad se
 conuertit. Obsidibus igitur datis, Cor- *Cortone*
 tonam egregie natura munitam, exer- *expugnatio*
 citum ducit, varijs instructam moli-
 bus, mœnibus æque ac armis confi-
 dentem. Quam, quod omnium rerum
 quæ ad bellum usui erant, summa no-
 stris difficultas esset, inexpugnabilem
 pleriq; iudicabant. Instructo tamen ex-
 exercitu, magis ut loci natura & tempo-
 ris necessitas, quàm ut rei militaris ra-
 tio postulabat, muris cœcussis, factisq; *Cortonenfi*
 cuniculis, ac subterraneis dolis, nō sine *um deditio.*
 nostrorum ad centum usq; clade, oppi-
 dani pacti salutem, exuti se dedunt.
 B 2 quam

COMMENTARIOLVS

quam rem grauius nostri milites tulerunt, permoti enim uehementi labore, & sui contemptione, omnes, uel impubes, se interfecturos deserauerant: quamuis egre, retenti tamen sunt. Ad subitam hanc Cortonensium deditio- nem percussi, qui Aretium seruare de- creuerant, belli formidine circumsre- pente, animo fracto, arce tantum occu- rata facere, oppidis recipere, uictio- rum fuga et remq; frumento ac caeteris rebus ius- deditio. uare pollicentur. Magnam itaq; par- tem ditionis Florentinorum dux Phi- libertus occupauerat. Proxima enim quaeq; uictoria sequentis instrumen- tum erat, magnam praeterea trepidatio- nem, exercitum ad urbem Florentiam obsidio. admouens, intulerat multis: quorum nonnulli, finibus suis excessere, suaq; omnia exportauerunt: alij in doljs desol- sa, terra recondunt. Urbem alij, merce- Florentino- riu munitio. narioru militu decem circiter millibus & oppidanoru maxima frequentia tor- mentisq;, atq; ijs creberrimis muniunt.

RERVM GESTARVM.

Magnam urbis partem amnis, qui assidujs imbribus solito magis inundatur, interluit: quæ satis arduo colle ac præcelso muro cingitur. Cognito ergo in se Philiberti aduentu, ad subditos literas nunciosq; Florentini mittunt: ne nostris frumêto, neue re alia opẽ ferât, cauent. uillas, uicosq; quosdam exurunt, uelle, si fiat legatis potestas, Philibertum conuenire, indicant: facta potestate, ne propius castra mouerit, pluraq; id genus petunt. Quæ quum non impetrassent, alios mittunt, remittuntq;. Interea temporis nõ deerant, qui tam munitam urbem, nec ui, nec operibus expugnabilem iudicarent. Huic iudicio Dux nequaquam subscribens, bis mille passuum ab urbe castra locat, cumq; equitibus ad portas usq; est progressus, ac unde proxime poterat moenia situmq; obequitans contemplatur. Ibi cædes tumultu tamen quàm re maior est facta. Triduo post, à mille ferme passibus hosti aciem ostendens, pugnae potestatem facit. Quo certamen recur-

Legati ad Philibertũ.

Florentie obsidio.

COMMENTARIOLVS

fante, in colle communit. Vnde ad arma
 saepe est cōclamatum, crebrisq; ex
 cursionibus dimicatum cōminus emi
 nusq;. Multi ex hostibus ad Philiber
 tum transfugiunt, quos benigne allo
 cutus, in ciuitates quencq; suas, ad solici
 tandum popularium animos dimisit.
 ignobilia uerò oppida, uoluntate in de
 ditionem concessere. A quorum dedi
 tione, omnium quæ extra moenia fue
 re, tum pecudum tum armentorum
 præda coacta, affluens erat nobis rerū
 copia. Cæterum hostis hyemem sub te
 ctis, egregijs muris tutus; at noster mi
 les hybernaculis iniuriæ cœli exposi
 tis, agebat. Consilium enim ducis fuit,
 hyemando bellum continuare in ope
 re ac labore, niuibus prunisq; obrutū
 sub pellibus durare, itaq; Florētine ob
 sidioni instare. Hinc Bononiam ut Cæ
 sarem conueniret, deq; agendis rebus
 consuleret, proficiscitur. Huc accedit,
 omnia antehac ita celeriter gesta esse,
 ut Philibertus ad Cæsarem festinasse
 uideatur; quem allocutus, ad castra re
 gre

RERVM GESTARVM.

grediens, Nepotianum uillam, satis na^{Nepotianis}
 tura & manu munitā, oppugnare cu^{expugna-}
 piens, primum colloquīs rem tentat: tur.
 posteaquā uerò obstinatos uīdit, duo
 bus simul locis oppugnare est adortus.
 Operibus igiŕ scalisq; capitur murus.
 tumultu uerò audito, territi hostes in
 arcem cōfugiunt, statimq; in nostrorū
 deditiōnem uenere: inde ad castra per-
 uenit, et Lastram castellum multo mili-
 te & manu munitum, nec modice pa-
 bulatoribus nostris infestum, partem
 militum mittit, machinas tormentaq;
 comportari, non iubet. Sed ipse unā cū
 fodientibus (qui perpauca pro more
 nostri exercitus erant) ad laborans, ui-
 am aperit: non enim labori, nec pericu-
 lo parcat. At miles promptior, quā ut
 diutius expectare posset, castellum ex-
 pugnare incipit. Castellum uincētium
 impetum primò ita sustinebat, ut faci-
 le appareret, plus in armis & uirtute,
 quā mœnibus, auxiliij esse. tandem o-
 mnes cecidere. Quo castello direpto,
 milites pauci custodiae causa locum cō-

COMMENTARIOLVS

minuere. Ad paucos hinc dies, hostis ut pabulatores tutaretur, cum magna manu, per eam regionem qua flumen urbem perluere incipit, egreditur.

Quod quum Philibertus ipse exploratoris officio fungēs, uideret, refectio milite cibo, cum parte copiarum mox accurrat. Templumq; præteriens, deum precatur, ut illud agmen felix faustūq;

Philiberti religio. mittat, neq; incassum misse preces. Pri-

mus inde omnium Arni uadum traiecit. Idq; hostis uidens, instructis ordinibus in acie processit. aliquandiu utrinque substiterunt, inde à duce clamor incipitu. rinuadendiq; signo dato, equo inuectus, infestaq; hasta prouolat, totumq; agmen secum mouet. Quumq; ad hostes peruenit, primā in acie frontem (quæ ueteranos spectata uirtutis

Princeps generatus. milites hastatos habebat) hasta iam percussus, dissipat. Nihilo segnus in

cornu altero Ferdinandus Gonzagæ Ariani dux pugna: sciebat quoq; magis noster infestabat, breuiori spacio hostis orbē colligere conabatur. Itaq;

RERVM GESTARVM

uix tantæ cladis super fuit nūcius. Quare per eandem urbis portam rursus exire minime tentant, sed per aduersam agminatim exeunt: quod Ferdinandus animaduertens, partem militum flumen transire, deditaq; opera ad illecebras propuisis pecoribus, fugam simulare iubet. Ipse ex insidiarum loco exortens, transuersam hostium aciem inuadit: quos prius quàm fores portarum obijcerent, irrupit. neq; unquam minor locus fugæ fuit, ubi præcipuâ gloriam equites sibi uendicarunt. Cæterū Impolim oppidum, quoad fieri potest *Impolim de* munitissimum, machinas bellicas, *ditio.* mediamq; ferè partem exercitus dux mittit. Quumq; mœnia euertere noster incepit, hostis ad deditiois formulas cōuersus est. Vnde Florentinorū iam uires infringi uidebantur, quas Volaterrani & Pisani ut reficerent, Cauiinianū propè Pistorium oppidum instructa acie ueniunt. Quò Philibertus, cum maiori parte militum, Ferdinando pro imperatore relicto, obuiam progreditur.

B 5 Primusq;

COMMENTARIOLVS

Philiberti Primusq; omnium bellum accerrime
mors. ciens, mortifero uulnere ictus cadit.
 Quo casu miles noster minime animū
 uiresq; amittit: sed hostes post magnā
 cædem persequens, in fugam conuer-
 tit, montesq; effuso cursu petere cogit.
 Gloriosa uictoria parta, uno tamē tam
 claro funere tristis. Et quia iam longa
 obsidione Florētini ultima experiri in-
 ceperant, Ferdinando deditiois con-
 ditiones offerunt. Quibus acceptis, to-
Ferdinan- ta Hetruria, quæ à Clemente VII.
duſ Gon- Pontifice Maximo defecerat, Ferdi-
zaga. nando in Philiberti locum subrogato,
 restituitur. Deditis itaq; aduersarijs, ex-
 peditioneq; finita, unus prudentissimo
 rum hominum ingenia diu multumq;
 contorserat scrupulus, quonam modo
 in tam uaria, tantaq; militū turba, Flo-
 rentia à publica defenderetur direptio-
 ne, quam ad auertendam haud minus,
 quam pro sua ipsius salute, sollicitus e-
 rat Ferdinandus: ueritus, ne nocturni
 temporis licentia urbs diriperetur.
 Quum hæc animo circum agitantur,
 non

RERVM GESTARVM.

non defuit semissis quidam homo, qui alterum iniuria laceſſiuit. uterq; ſuos inclamat, auxilium & opem poſtulanſ, tumultus paſſim per totum exercitum peruadit, Italia Italia, Hispania Hispania, ingenti clamore totus aër reſonat. Multis agminibus per omnes uias promiſcuae ad ſtationes curritur, neque ſine magno periculo eſt, ſi quis forte Hiſpanorum in italica aut Italus intra hiſpanienſem inciderit turbã. Tandem Hiſpanus, Italus & Germanus intra teli iactũ tria inſtituũt agmina. Germanus ſeditionẽ lenire curat; neuter tamẽ tumultuãtiũ ab incepto deſiſtit. Ita *Pugna in-
ter milites
Caſarianos* Italus et Hiſpanus mutuo ſeſe telis petũt. Iam ad gladios, iã ad manus, ubi Mars eſt atrociffimus, uenerat pugna; nec diſremptũ certamẽ tam atrox fuiſſet, niſi Ferdinãdus medius telis fermẽ teçtus, minis hos, precib, alios attrahẽs, prudẽtiſ, ſeditionẽ, cõpreſſiſſet. Breui poſtea exercitũ Arretiũ uerſus ducit, Italũq; & Germanũ militẽ domũ quẽq; ſuã reſpetere iubet; Hiſpanũ, cãpoſ detinere,
ac

COMMENTARIOLVS

ac sub dio fermè ad dimidiatum men-
 sem pernoctare, magna cum militū in-
 dignatione, cogit. Solent enim post ui-
 ctoriam, intra urbes ueterum colono-
 rum bonis recreari, reficiq̃. quod quū
 illis non permitteretur, facta est in ca-
 stris seditio, plebsq̃ militum armata.
 Arretium expugnare constituit. Sæue-
 ritate tamē Ferdinandi reuocata, iussa
 fecit. Hinc ad Senensium ditionem, ex-
 ercitus (ut ciuibus, qui per urbem er-
 rabant, patriam, patrieq̃ ciues restitue-
 ret) transfert: Licinianoq̃ primū eo-
 rum oppido, quod recipere nostros re-
 cusauerat, tormēta admouet. Hęc quū
 ob materiæ firmitatem mœnia euerte-
 re nequirent, oppidanis saxaq̃ maxi-
 me poterant conſcientibus, scalis mi-
 les ascendit. Dumq̃ de reconciliandis
 ciuibus agitur, per uicos & uillas mi-
 lites in hospitia diuisit. Legatis hinc in-
 de missis, remissisq̃, de negotio non-
 dum ad finem perducto. Ferdinandus
 uxorem ducturus Neapolim proficif-
 citur, exercituiq̃ Petrus ex illustri Hi-
 spano

RERVM GESTARVM.

Spanorū familia De lacuena, Cæsareus
Oeconomus, Consiliarius, ad Pontifi-
cemq; orator præficitur qui sapientissi-
me Senensium lites componit: quibus
pacatis, Cæsareanus exercitus in Gal-
liam togatam deducitur.

PHILIBERTI A

CHALON, AVRENGIAE PRINCI-
pis, Cæsarei exercitus ducis,
regniq; Neapolitani ui-
ce regis uita.

Hilibertus à Chalou
Aurengiæ princeps,
sanguine regius, cor-
poris dotibus admi-
randus, laboris ultra
fidem patiens: simul-
tates oblata occasio-
ne libenter deponens, integritate, so-
lertia, optimisq; consilijs ornatissimus,
Gallorum impetum aliquantisper, nõ
tamen penitus exuerat: quare an cauti-
or, audaciorue fuerit, uertit in dubium.

Hic

COMMENTARIOLVS

Hic iuxta Pyrenæum, arcem inexcusabilem (frons Rabiæ, uel Iberiæ nunc appellatur) Gallis repugnantibus, peditum præfectus expugnauit. Paulo interiecto tempore, quum nauicula trañceret, à Gallis fuit captus, in ditionēq; inde reductus pedes, cum tribus alumnis, ne à Veneris, qui hostes erant, caperetur, è Germania, mutato habitu, in Italiam uenit. Equitum leuis armaturæ Magister, interfecto Cæsarei exercitus duce, Romanos uicit. Neapolim ab exercitu maximarū gentiū uiribus accincto, classica terrestriq; obsidione, ad foedarū carnium esum pressus, supremus dux regniq; prorex, hostes obsedit, eosq; ad turpes ditiones coëgit. Aquilanos, Matricarios, q; contra Cæsarem arma tulerant, in potestatem redegit. Hispellum præterea, Gentium à Perusiā, Cortonem, Arretium, Neapolim, Lastram, Impolim, quæ cum tota Heetruria à Clemēte VII. Pont. Max. subactarūq; defecerant, perdomuit. Reliquæ ciuitates, Volaterra Pisisq; exceptis, terrore ad

RERVM GESTARVM.

ad iugum fuere cōpulsæ. Quumq̄ iam
Florentini obsessi ultima experiri inci-
perent, aduersus eos qui opem afferre
propofuerant, primus bellum acerrime
ciens, agens An. x x x. uictor, duo *Philibertâ*
bus uulneribus faucius, repente apud *mors.*
Cauinianum oppidum cadit, talem ue-
ro mortem, tam celerem, lentæ præ-
ferendam semper iudicauit. Cadit, in-
quam, summo tum Cæsaris, tum Pon-
tificis mœrore. Alumni desolatissi- *Philiberti*
mi, temporarium tumulum uber- *sepulchrum*
rimis lachrymis, publico lu-
ctu constituebant, III.

Augusti. M. D.

XXX.

*Labor & gloria uita fuit, Mors
requies.*

DOMINICVS MELGVITIVS

candido lectori, S. P.

Non ita me deus amet, opusculum
hoc ambitu popularis aure accin-
ctus, suavis. lector, in lucē edidi, sed
ut Philiberti uiri fortissimi, & nunquā
satis laudati, egregia gesta sempiternæ
memoriæ commendarem: ac si quis in-
feris sensus esset, me seruasse promissa
indicarem. Quam editionem mater,
princeps clarissima, gloriæ splendoris-
quæ filij auida, literis uehementissimo
affectu efflagitauit. Cuius sententię sub-
scribens, fateor mihi non eum scriben-
di stilum esse, qui tantæ historiæ sit a-
ptus, utpote in barbara medicorum le-
ctione creberrime (idēq; in castris potis-
sime) uersanti, ubi præterquā quod
ægotantes curandi studio continen-
ter occupatus inuisere necesse habui,
cætera quoq; literarū præsidia defue-
rūt: otium in primis, ac copia librorū,
& excussa animo tranquillitas in me-
dio belli tumultu, ac periculorum sub-
inde impendentium cura. Quod si cui-
piam

RERVM GESTARVM.

piam non satisfecisse uidebor, sciat ille
me non stili gloriam, uerum animi gra-
ti laudem hoc genere scribendi quæsi-
uisse. Vale, ex castris Cæsarijs.

M. Antonius Romanus uir nobili-^{sa}
simus, bellicæ rei exercitatissimus, nu-
per ante Mediolanū cecidit. Illius u-
xor, mulier nobilissima, audita mor-
te mariti, seipsam necare constituit.

Eam hoc carmine, ne seipsam
interficiat, persuadet.

CASA NOVA.

Viuere non uoluit post Brutum Porcia: at uxor

Marce tua in planctu uiuit, et in lachrymis.

Ille semel passa est, ne plus pateretur: at ista

Tam cito non uoluit non meminisse tui.

Dicere iure potest inter tot uiua dolores,

Marce minus, quam sic uiuere, uelle mori est.

Idem, in eundem M. Antonium.

Hermes, dum loqueris: dum rides Marce, cupido es

Mars es, ubi arma capis: treisq; refers superos:

Mars, Amor, Hermes: prosternis, succendis, inundas

Hostem, Erycinam, aures: ui, facie, eloquio.

PRIVILEGIUM VT

VOCANT, EXEMPLVM, QVOD

Cæsar Philiberto Aurengiorum

Principi in regno Neapolitano

concessit.

Arolus diuina fauē
te clementia, Roma-
norū imperator Au-
gustus, Rex Germa-
niæ, &c. Ioanna eius
mater, & idem Caro

lus dei gratia reges Castellæ, Arago-
num, legionū utriusq; Siciliæ, Hierusa-
lem, Hungariæ, Dalmaciæ, Croaciæ,
Nauarræ, Granatæ, Toleti, Valentiaë,
Galliciæ, Maioricarum, Hispalis, Sar-
diniaë, Cordubæ, Corsicæ, Murtiaë, Gi-
ennis, Algarbii, Algezoraë, Gibraltaris,
insularū Cauariæ, insularumq; In-
diarum, & terræ firmæ maris Oceani,
Archiduces Austriaë, Duces Burgun-
diæ & Brabatiæ, comites Barchinone,
Flandriæ & Tyrolis, &c. Domini Bi-
scayaë & Molinaë, Duces Athenarum
& Neo-

E X E M P L V M.

& Neopatriæ, comites Rossilionis & Ceritaniæ, Marchiones Oriftianni & Gotiani, uniuersis & singulis præfentiu ferie inspecturis, tã præsentibusquã futuris. Cum regna omnia atq; imperia his maxime artibus retineantur, quibus ab initio parta sunt, nulloq; expressius officio maiores nostros Romanos principes ad summam rerum peruenisse audiamus, quã uiros de re bene meritos meritis præmijs cohonestando illustrandoq; dum nos præclara clarissimorum uirorum exempla pro uirili sequi optamus, nullum nec minimum quidem officium sine condigno meritoq; præmio præterire permittemus. quo fit, ut repetentibus nobis atq; in animo nostro euoluentibus, ingentia præclaraq; merita illustris Philiberti à Chalon Aurengiæ principis, equestris ordinis nostri uelleris aurei militis, uice regis, locum tenentis, & capitanei nostri generalis in dicto nostro citerioris Sicilia regno, nobiscum ab ipso principatus nostri initio educa

PRIVILEGII

ti: quippe, qui in Gallia Belgica primum, dum Tornacū Neruiorum urbem à Gallis occupatam in fidem nostram recepimus, non uulgaris suæ in nos fidei, eiusq; & corporis fortitudinis & animi uirtutis documenta præstare cœpit, ita ut cum statutum nobis esset exercitum nostrum ex Hispania in Galliam traducere, cum principem ætate iuuenem, uirtute senem, uniuerso Hispano peditatui præfecerimus. eoq; bello confecto, in quo Fontem rabidum insigne naturaq; ac loco munitissimum Cantabriæ oppidum à Gallorum manibus recuperauimus, ocij impatiens, & ad maiora destinatus animus, relicta Hispania in Italiam, ubi maiora belli pericula imminebant, properauit. in qua post uarios casus, uariosq; belli euentus à duce Borbonio, exercitus nostri principe, magister equitum dictus, urbem Romanam Borbonij auspicijs, sed Aurēgij uirtute expugnatam, mirabili ingenio & arte seruauit. Interfecto namq; Borbonio, toga mi-

E X E M P L V M.

gæ militiæq; clarissimo uiro, cum milites omnes ad Aurengiū principē, animi & ingenij longe quam pro ætate maioris, summam imperij detulissent, ea ipse uirtute, comitate, bonisq; artibus, eo imperio usus est, ut Romani nostrasq; nos legionis seruatatas, & imprimis principi debeamus. Aduentantibus deinde Gallis cum instructissimis copijs, regnum nostrum Neapolitanum occupaturis, copias ipse nostras non minore arte quam difficultate eduxit, hisq; obuiam hostibus factus, uidēs se non posse nisi iniquo Marte certare, ut ostenderet non audaciā modò (ubi ea opus est) sed prudentiam quoq; iuuenili in corpore adesse, ratus id quod res erat, se cunctando melius quam temere pugnando rem Neapolitanam seruaturū, legiones Neapolim duxit, seq; in ea ab hostibus obsedi non nisi singulari arte passus est. Nam cum hostes ante urbem castra locassent, ipseq; urbem magna rerum propè omnium & præsertim pecuniæ, qua militibus

PRIVILEGII

stipendia persoluerentur, penuria laborantem ægre contineret, leuibus primū prelijs adeo hostium vires fregit, ut superueniente peste, quæ multos eorum absumpsit, Galli uallo se cingi, nec de oppugnanda urbe, sed de sua quisque salute cogitare coacti sint. Atque Aurengius princeps, quam sperabat occasionem nactus, post quatuor mensium laboriosam obsidionem eger corpore, animo autem firmo intrepidoque legiones eduxit, Gallos castris exutos fundit fugatque; & Gallicis tandem machinis bellicis in oppido auerse, quò agmine primum factò, deinde palantes confugerant, ad deditiōem cōegit. Tantaque parta uictoria, non minus laboris in sedando militum clamores et seditiōnes, hisque stipendia persoluendo, quàm in hostibus profligandis passus est. Quibus prospere gestis, cum Clemens VII.

Philiberti Pont. Maximus opem nostram aduersus Florētinos imploraret, auidus gloriæ animus exercitum in Hetruriā ducit; multisque ciuitatibus & oppidis receptis,

E X E M P L V M

ptis, ante Florentiam urbem castra
metatus est. A qua obsidione non im-
bres, non caritas annonæ, non pecunia
rum penuria, nō mille deniq; incōmo-
ditates diuellere hactenus potuerunt,
in quibus omnibus bellis quàm se pru-
dentem, rerum exitus, quàm fortē atq;
audacem, accepta non parua nec pau-
ca uulnera satis superq; cōprobant. his
itaq; & quū multis alijs huius princi-
pis in nos meritis extātibus, nisi eū sū-
mis honorib. atq; premijs donaremus,
cohonestaremuscq; à sūmi pfecto prin-
cipis atq; Cæsaris officio descēdere no-
bis uideremur. Tenētes igit et possidē-
tes in regno Neapolis infra scriptas ci-
uitates, terras, castra, et loca; uidelicet ci-
uitates Melfiæ et Ascoli; terras, Fiorē *Ciuitates à*
ze, Laylij, Pefilis, Caudelę, Atellę, Ra *Cæsare Phi*
polle, Ripecādide, Labriolę, & Sancti *liberto*
Feli, de principatu Melphię, ac ciuita- *donate.*
tes Grauinę et Matherę, ciuitatesq; ter-
ras, castra et loca Cāpanę, Terlicij, san-
ctę Agathę, Mōtisuiridis, Canocę, Bay-
lij, & castri Garignoni de ducatu Graui

PRIVILEGII

ne ciuitatem Venafrae, cum eius perti-
 nentijs; nec non & domos quae fuerunt
 Ioannis Caracioli, olim principis Mel-
 phiae, sitas Neapoli in platea Capuanae;
 ac domos quae fuerunt Ferdinandi Vr-
 sini olim ducis Grauinæ, sitas in platea
 montis Oliueti, iuxta earum fines, cum
 iuribus & pertinentiis suis, & earum cu-
 iuslibet integro statu. Quae omnia no-
 ster fiscus praetendit esse nobis, & nos-
 trae curiae deuoluta, per praetensam re-
 bellionem contra nos & statum no-
 strum commissam, per dictum Ioannem
 Caraciolum olim principem Melphiae,
 Ferdinandum Ursinum olim ducem Gra-
 uinae, ac Henricum Pandenum olim du-
 cem Boyani, & comitem Venafrae. In
 aliqualem igitur remunerationem, sa-
 tisfactionem et recompensam tantorum
 grandium & perpetuorum in omni
 aeo indelebiter memorandorum ser-
 uitorum, eidem illustri Philiberto a
 Chalon, pro se, suis haeredibus & suc-
 cessoribus, utriusque sexus natis, nascitu-
 ris, ex eius corpore legitime descenden-
 tibus,

E X E M P L V M.

tibus, in perpetuum remuneratorie no-
 stræ donationis titulo irrevocabiliter
 ex certa nostra scientia & proprio mo-
 tu, & cum deliberatione assistentis no-
 stri consilij, ac ex plenitudine nostræ do-
 minicæ potestatis, donamus, concedi-
 mus, & elargimur, ac tradimus, & assi-
 gnamus iam dictas ciuitates, terras, ca-
 stra, & loca Melphie, Ascoli, Fiorēze,
 Laglij, Pesilis, Candelæ, Atellæ, Ra-
 pollæ, Ripecandidæ, Labriolæ, & San-
 cti Felii, de principatu Melphicæ, cū titu-
 lo & honore principatus; ciuitatesq̄,
 terras, castra, casalia, & loca Grauinæ,
 Matheræ, Campanæ, Terlicij, sanctæ
 Agathæ, Montis uiridis, Canosæ, Bay-
 lij, & castri Garignoni de ducatu Gra-
 uinæ, cum titulo & honore ducatus, ci-
 uitatemq̄ Venafre, & eius pertinentia-
 rum cum titulo & honore comitatus;
 nec non & dictas domos præfatarum
 olim, principis Melphitani, & olim du-
 cis Grauinæ, Neapoli sitas, ut supra, ac
 cum casalibus, castris, fortalicijs, homi-
 nibus, uasallis, cuiuscunq̄ legis, sectæ,
 C 5 status,

EXEMPLVM.

status, nationis & conditionis, uassallo
rumq; redditus, feudis, caternatis &
non caternatis, feudatarijs, subfeuda-
tarijs, collectis utili domino,
debitis, redditibus, reu-
dentibus censi-
bus, &c.

FINIS.

COMPEN-

COMPENDIOSA IL

LUSTRISSIMI BAYARDI VITA,
unà cum panegyricis, epitaphijs, ac
nonnullis alijs.

CLARISS. D. SYMPHORIA-
no Campegio, peritiss. clinico, eidemq;
Physicorum facile principi Nicolaus à Quers
ecto Parisianus, idemq; Patorius
Mediolanensis.

S. D.

Utant pleriq; omnes, Pe-
tro Terralio, cognomento
Bayardo, illustri quondam
imperatore gentis Allobro-
gum, uix meliorem uirum
fuisse quempiam, nec clario-
rem: hisq; quibus illum tua luculenta scripta efferunt,
non modò laudibus, uerumetiam diuinis penè honori-
bus dignum: cuius uitam, cum militaris discipline in-
star, tum religionis ac uirtutum omnium specimen fu-
isse, multis innotuit. Sed quia præclari facti decus, me-
moriam crebra in seipso reuirefcit, solentq; plus facta
quàm

BAYARDI

quàm uerba mouere, & scripta opinioni expedit anteferri, prudenter egisti, rem non inopem & tenuam, imò scriptione magnopere dignam pandendo: Græcos secutus & Latinos, qui ad imitandum fortissimorum uirorum militaria fortia facta, quàm multas priscais imagines, expressasq; scriptiones reliquerunt. Neminem uero hocce munus quàm tibi melius, ut opinor, huius ætatis historiographorum principi conuenire uidetur. Eoq; magis in hanc sententiam moueor, quod te sapientem, quum sis, adpellant, & omnium mortalium (qui est uirtutis amor, & bonarum artium studiū) uidemus oculos in te esse coniectos. Quare existimare debemus, quæ fama uehat, quæq; literarum monumentis à te sunt exarata, Terralij tui facinora uera esse. Plurimum namq; interest, quo autore prodatur historia. atq; historici celebres, præsertim ueritatis obseruantissimi grauitas, non nihil fidei rebus gestis adferre censetur. Quamobrem nihil reor historie tue detrahi posse, nisi forte obiter caueas istos *ωμνοποιὰς* & *στυγας*. Quosdam enim haudquaquam dubito futuros, humano more, qui operi tuo detrahent: quod illud uxoris tuo Margaridis Terraliæ, matris familiæ nobilissimæ rogatu edideris, quæ illi cognata fuit: quippe eiusdem stirpis, quasi liberos tuos secundum te, hoc pacto illustrari existimantes: nec non Campisiorum patricij

patricij generis, claritudinem familie ignorant. Huius etenim splendore illustratam Italiam scimus. Ticinum quoque frequentibus Campisij, alijs siquidem senatoribus, alijs uero quibusuis honoribus susceptis, moderari uidimus. Memini etiam, quod clarissimo Mediolanensi senatore Christophoro Campisio utebar multum, qui cum coniunctissime et amantissime diuixi. Omnes autem Campisios diuino quodam munere haud minus quam te, quamuis literarum scrinium ipse dici possis, humanioribus literis, liberalibusque disciplinis imbutos, Francos semper suapte natura amauisse et coluisse, quin etiam Francorum regi seipsum mancipasse, et cognouimus, et certo experimento didicimus. Itaque tua legentes amuli concedant, non ut nobilitati tue quicquam acresceret, te affinis tui quidem actiuitate memoratu digna prodidisse: sed confido haec scripsisse, ut habeas quod Gallicae iuuentuti proponas, quod animum suum et mentem ipsam in cogitatione hominis excellentis confirmet. Cui nihil arduum aut difficile unquam, cuiusque aspectus formidabilis semper hostibus fuit, et magnificentia uiri, et ipso sine audacis genere comotis, qui toruos frequenter, trucesque hostium oculos molliuit, insolentissimos quosque uictoriae spiritus flexit, qui propter enormem fortitudinem Achilles cognominari, Q. Calio, M. Mario Scena, C. Sem-

B A Y A R D I

pronio, M. Scæuæ, Horatio deniq; Coclitii comparari
 meruit. Nam quantus ille bellator extiterit, facile dig-
 noscitur: quando pro amplificanda tuendaq; patria
 plurimum laboris ac periculi sustinuit. Audacissimum
 etiamnum quensq; modo gesso, modo pilo, modo lucus-
 lea, mucronisq; ictibus singulari certamine impellens,
 Germanis sæpe, Hispanis frequentius, Barbaris quoq;
 Britannicæ atq; externæ genti, non solum incredibili
 spectaculo, sed etiam inter religionis obseruantiam for-
 midini fuit: districtisq; utrinq; mucronibus, comi-
 nus eminusq; hostem identidem uicit: à quouis homi-
 ne deforme existimans, uirtute superari. Verum enim-
 uero in hoc tam misero, tånque luctuoso tempore,
 Gallica gens similium uirorum eget. Quod si plures
 illustris Petri Terralij similes haberet, nihil esset quo
 Franci gloria cedere Hispanis ducerent. Nam & ille
 speciosam mortem præoptans, & foelicem audaciæ
 exitum, unus è multis præcurrens apud Romagnanũ,
 tametsi in Gallico exercitu haud quisquã nobilitate
 aut animi indole, aut futuris actis præstantior esset, cu-
 ius magis salutis cõsuli & parci debuisset, testari tamẽ
 ipse uoluit sua cæde, quã strictæ militaris discipline
 præceptorẽ, optimũq; imperatorẽ fortitudini, atq; con-
 stantiæ, ne armorũ quidẽ hostiliũ pauore fugiat, addi-
 tum fore expedit: dum Francisco Francorũ regi illu-
strissimo

V I T A.

Perisimo integrum seruando exercitum, omni Hispano
rum in se conuerso impetu, confertissimis gladijs incur
ruit. Eoq; stratagemate Gallicæ nobilitati, nostroq; mi
liti tute recipiendi salutare laxamentum
præbuit. Anno dominicæ pietatis

M. D. XXIII.

Vale basilice, et uiue felix.

SYMPHO.

SYMPHORIANI

CAMPEGII DE VITA ET MORIBUS
Petri Terralij Bayardi Pa-
negyricus.

Bayardus statura erat
excelsa, colore candi-
do, corpore macilen-
to, oculis nigris uege-
tisq;. Tanta liberali-
tate & munificentia
omnibus gratificabatur, ut pro ipsius
gloria milites sui non famem, non labo-
res, non mortē recusarent. Iustus quā
maxime fuit Bayardus, ita ut ab eo se
spoliatū nemo unq; diceret, uerū quæ
sibi debebantur, ad patriæ fructum re-
ferebat, ac reipublicę et amicis propria
pecunia suppeditabat. Neq; usquam
beneficia uendidit, aut mercedē gratia
foeneratus est. Sobrius ita fuit, ut uix
sumeret naturæ sufficientia. Fortitudi-
nis quā maxima quoq; prebuit argu-
menta. Nam cum hostibus quoties cō-
fligendum fuerat, primus in aciē pro-
dibat.

BAYARDI VITA.

dibat. Sapientiam uerò multa ab eo gesta declarant. Callidus, celer, & animo plenus præterea fuit: inimicis terrorē, fiduciam suis roburq; ingerens. A nemine uisuperatus, ab omni laudatus mortaliū genere, & dilectus: quin neq; à patria, neq; ab amicis, calumnijs unquam affectus est. Et ut paucis perstringā, non labores, non pericula, non sumptus detrectauit, non ægritudinē pepercit, patrię dummodo opitularetur. Humanitatis præterea speciem præ se ferebat. Blandus, hilaris, non elatus: sed modestus, omnes sibi conciliabat. Deū coluit, iusticiam seruauit, modestia usus est, cōtinentię indulgit, uitia spreuit, sibi imperauit: nec tā aduersus hostes, quàm contra illicita militauit. In aduersis hilaritatem, in secundis benignitatē præ se ferebat. Improbos inopia laborare, probos diuitijs abundare gaudebat, beneficiorum immemores oderat. Calumniatoribus magis quàm furibus inimicus erat: esse deterius asserens, amicis, quàm rebus priuari. Regum

D

exe-

BAYARDI VITA.

execrabatur errata, quoniam male ui-
 uendi exemplo alijs essent. Pecunijs nō
 modò iuste, sed etiam liberaliter ute-
 batur. Non solum bene uiuentem, ue-
 rum gloriosius morientem, fortunatū
 dicebat. Et ab ijs laudari letabatur, qui
 turpia improbabant. Fortitudine non
 temerè utebatur. Amicis benignus, ini-
 micis terribilis: & pulchrorum operū,
 non corporum laudator erat. Acerri-
 mus in bello, in uictoria facillimus.
 Amicis credulus, ab inimicis difficilli-
 me decipiebatur. Itaq; solus ipse decla-
 rauit, corporis uim consenescere, ani-
 mi uerò robur præstantibus uiris nul-
 lo tempore deesse. Cuius tamen sene-
 cta uiridem non superauit ætatem, non
 à decrepita ætate dissolutus, sed machi-
 nis bellicis percussus, sanctissime ut Chris-
 tianus obiit. Qui annos quadraginta
 octo natus, hoc flebili indignoq; uul-
 nere diem obiit. Cuius quidem corpus
 cum inimicorum imperatori præsentatur,
 lachrymans oculos auertisse dici-
 tur. Et ab uniuersis inimicis laudatus,
 tandē

PANEGYRICVS

tandem corpus eius Gratianopolim delatum, non ducali solum, sed regio apparatus splendide sepultum est.

Campegij de Bayardo mira existimatio.

Suerum est quod nemo dubitat, ut **S**populus Romanus omnes gentes uirtute superarit, non est inficiandum, Petrum Terralium tanto praestitisse ceteros imperatores prudentia & bonitate, ac amore in patriam, quanto populus Romanus antecedit fortitudine ceteras nationes. Nam quotiescumque cum eo congressus est in Italia Bayardus, semper discessit superior. Quod nisi aliquorum inuidia debilitatus esset, Italos ac Siculos uidetur superare potuisse: sed multorum obtrectatio deuicit unius uirtutem.

Campegij de Bayardo laudes in modum Panegyrici.

Petrus Terralius Bayardus, huius si uirtuti par data esset fortuna, non ille quidem maior, sed multo illustrior, atque etiam honoratior: quod magnos

PANEGYRICVS

homines uirtute metiuntur, non fortuna.
 Si quidem in eo incredibili quodam
 splendore relucet Dauidis regis zelus
 ad Dei cultum, Numæ religio, Solonis
 iudicium, Demosthenis facundia, Mo-
 si mansuetudo, Marci Catonis uirtus,
 Timoleonis Corinthij pietas, Cleome-
 nis liberalitas, C. Gracchi pietas, Sylle
 uictoria, Pyrrhi diligentia, C. Marij
 prestantia, Agesilai humanitas, Põpei
 beniuolentia, Cæsaris constantia, Han-
 nibalis subtilitas, Scipionis ingenium,
 Aristidis modestia, Camilli triumphus,
 Lycurgi cõsiliũ, Socratis benignitas,
 Themistoclis iudicium. Et postquam
 ad multorum comparationem deuen-
 tum est, ex Græcis ac Romanis nemi-
 nem comperiemus, qui pulchrioribus
 in suos meritis Bayardo sit preferen-
 dus.

Alter Campegi Panegyricus.

SI Macedonia Alexandro gaudet,
 Roma Iulio Cæsare, Athenæ The-
 mistocle ac Theseo, Thebæ Epami-
 nunda, Persis Cyro, Lacedæmonij A-
 gesi

PANEGYRICVS

gesilao ac Lycurgo, Aegyptus Mercurio Trismegisto ac Ptolemeo Philadelpho; Creta Ioue, Minoë ac Rhadamentho; Lybia Hercule, Gallia Carolo Magno, Britannia Arturo, Carthago Hãnibale, Hispania Ferdinando ac Gõfalo Fernando, Germania Othone tertio: nõne æqua, aut ualentiore ratione Delphinatus id sibi laudi ascribere debet, quod suis finibus editus sit ac educatus Petrus Terralius Bayardus, qui omnes uirtutum numeros complexus, summum earum fastigium ac culmen haud dubie cõscendit: qui deniq; dignus habitus est, et apud cunctarum nationum milites, ut strenuus ac pius auratus eques uocaretur.

Verba Bayardi in morte.

BAyardus sclopito percussus, moriens mortem se non ægre ferre inquit, etenim uenisse domo, ut pro rege moreretur: sed quia manu non usus moreretur, dolere.

BAYARDI

NICOLAUS A QVERCETO PARI-
sianus, idemq; Prætorius Mediolanen-
sis, Epitaphium dictabat.

Quod reliquum fecit indupera-
tor Bayardus, ne quæras in of-
fuario: gloria enim est, quæ ex eius uul-
neribus abundantiùs quàm sanguis ma-
navit. Siquidem ex medijs hostibus il-
libatas legiones gallicas recipiens, ma-
gnum hominibus documētum dedit,
quanto potior esse debeat probis digni-
tas sine uita, quàm uita sine dignitate.

EPITAPHIUM HERCVLIS, QVOD
Bayardo Delphinali Herculi
iure ascribi potest.

Tibi nomen comparauit labor, &
immensus sudor.

EPITAPHIUM ANTONII
Camperi.

Quid hic cernis admirans beni-
gne uiator: num superstitosam
lapidum congeriem: num fastuosum
sepulchrum: num ingentem pyrami-
dalem molem: num stulte flentes ima-
gunculas: num elatam ad cœlos usq;
statuam

EPI T A P H I A.

Statuam: tota erras uia, si tale quid hic
ueneris. Maior est enim Bayardi fa-
ma, quam quæ huiusmodi insignijs ce-
lebrari debeat. ALIVD.

HOmerum illum uerè poëtam, aut
Demosthenē oratorem clarissi-
mum, ab inferis quis deorum euoca-
bit: ut præclara Bayardi facinora, di-
gna commendatione celebrare ualeat.
Ille enim omnes uirtutū numeros sic
complexus est, ut illis negotiū faceffere
uideatur. Sed iā ualeaāt illi, simulq; ina-
nes & emētite suorū laudes. Plus sane
ualuit Bayardus in uera uirtute, q̄ illi
mētendo de suis potuerint affingere.

IO. LAGRENI EPITAPHI-

um Heroicum.

GAllorum proceres ueteres iuuenesq; ualete,
Hactenus arma tuli, nostrorū hic meta laborū
Fortiter ob patriā pectus plus mille periclis (est.
Opposui, & multos noster perterruit ensis.
Prima fuit leges superum seruare uerendas
Cura mihi, & regi seruire fideliter uni.
Corpus humi recubet, conscendat spiritus astra,
Aëra per medium uiuax mea fama uolabit.

ELEGIA

EPITAPHIVM ELEGIACVM.

Parcite mortales rebus sperare caducis:
 Cernitis, ut subito fortia quæq; cadunt.
 Maxima nuper eram struclis formido cateruis:
 Pallidus en iaceo uermibus esca datus.
 Nulla potest uirtus morosas flectere Parcas:
 Vnum nostra tamen fata leuamen habent.
 Non totus morior: pars namq; potissima nostri
 Busta fugit, cælos spiritus ipse petit.
 Et diu luna uices, dum sol uariare recursus
 Nouerit, & nostri fama superstes erit.
 Et mihi pro claris debitorum quoq; Gallia gestis
 Dicet, Bayardi molliter ossa cubent.

EPITAPHIVM HENDECA-
 syllabum.

Huc huc belligeri duces uenite,
 Et uos militie decus tyrones,
 Bayardi tumulum rigate fletu.
 Matrone lacerent comas, puellæ
 Soluantur lachrymis, sonent ubiq;
 Singultus, patriæ potens columna
 Fracta est: ille pius puta, inclytusq;
 Bayardus: similes cui nec Hector,
 Nec fortissimus Atticorum Achilles,
 Creduntur meritis fuisse. quantum hæc

ELEGIA

Heu mors aspera Gallicæ cohorti,
 Hic multis præmimur malis. & ille
 Terras deseruit, beatus alto
 Regnat indigetes uidens Olympo.

HYLARIÏ BERTVLPHI EPITAPHIUM
 in mortem Petri Bayardi Ter-
 ralijs.

Bayard militiæ flos illibatus honestæ,
 Nimirum Francæ totius ab cecidit.
 Attamen hic nunquam marcescet, propterea quod
 Immortale decus flos amaranthus habet.
 Non oculo captus, spolio nec onustus Ibero.
 Alter erat Cocles, Manlius alter erat.
 Haud molli languere thoro, sed fortiter armis
 Sudantem in patrijs, sic cecidisse decet.

HYLARIÏ BERTVLPHI DIME-
 trum iambicum, in desiderium Domini de
 Bayardi.

Fauete Musæ nenijs,
 Lugete nudæ Gratiæ,
 Si quid negocij uermibus,
 Et si quid immortalibus
 Cum Marte fuit,
 Cum morte fuit.

Adeste nymphæ lachrymis

E P I T A P H I A,

Omnes obortis, & simul
 Lugete, tum potissimum
 Nymphæ uniuersæ Gallie
 Araritides,
 Rhodanitides.

Petroq; iusta flebitis
 Terralio persoluate,
 Musæq; Delphinaticæ,
 Nymphæq; cunctæ Francicæ,
 Sequanitides,
 Legeritides.

Fauete Musæ nenijs.
 Quanquam comes Martis fuit
 Bayardus hic Mauortius,
 At si quid in bello tamen
 Iusti ac quieti: id uiicum
 Et gratum fuit,
 Et ratum fuit.

In ponte solus constitit,
 Et singulari praelio
 Prostrauit hostes. nunquam enim
 Roburq; & ingenium duci,
 Nec paruum fuit,
 Nec prauum fuit,
 Aggressus hostem comminus,

E P I T A P H I A.

Nunquam alterum retulit pedem,

Suiq; regis nomine,

Maiore nullus hoc fide

In Martem ruit,

In mortem ruit.

Adeste Musæ nenijs.

DISTICHON IN DESIDE-

rium Bayardi.

Religio, bonitas, animus, donatio, iustum,

Hoc sita sunt tecum, summe Bayarde, loco.

F I N I S.

ORATIO CLARIS-

SIMI D. NICOLAI PERRENOTI
à Granuilla, Caroli v. Imperatoris sem-
per Augusti locum tenentis in VVor-
macensi colloquio habita, VII. Ca-
lendas Decembris, anno

M. D. XL.

*Vna cum Elegia Christophori Pamoniij
ad eundem.*

EPISTOLA

GILBERTVS COGNATVS NOZE-
renus eloquentissimo, eidemq; legum
consultissimo uiro D. Henrico Colineo

senatori Dolano,

S. P.

GRatissimum fuit, consul:issime utr, ex tuis litem
ris certò cognoscere, quid rerum in Germania
ageretur. Primum fabulæ actum accepimus, reliquos
expectamus. $\omega\rho\tau\alpha\sigma\iota\varsigma$ sat moderata est, at uereor
ne $\epsilon\omega\iota\tau\alpha\sigma\iota\varsigma$ sit turbulētissima. Precor, ut Dominus
letam $\kappa\alpha\tau\alpha\sigma\tau\alpha\sigma\iota\varsigma$ imponat, semperq; Cæsari et Gran-
diuillano consilia suggerat illis honesta, & Reip. salu-
taria, eaq; suo fauore prosperet, & usq; in melius pro-
uehat. Orationem autem Grandiuillani, quam pro re-
paranda ecclesiæ concordia ad Germaniæ principes
habuit, $\epsilon\tau\tau\upsilon\sigma\upsilon\sigma\iota$, quod aiunt, percurri: & tandem ut
imprimeretur etiam per amicos quosdam curauim: nam
dignissima, quæ in manus hominum exiret, transmit-
tereturq; ad posteros, uisa est: tum plurimum eius ad-
tionē desiderari, efflagitariq; passim ab omnibus, sub-
odoratus sum. Id porrò ut facerem, tuæ literæ per sua-
sionem suggestere. quam cupide arripui, ut uiri nun-
quàm satis laudati memoriam ab obliuione assererē:
cui semper unicum & perpetuū studium fuit, salutari-
bus ac liberis consilijs, non Cæsaris solum, sed reliquo-

EPIST. NVNCVP.

rum principū animos ad honesta uocare. Adde, quod
 unus omnium est rei literarię candidissime fauens, prorsusq;
 erga doctos omnes Mæcenatem, uel parentem
 potius agens. Quod decus, utinā aliquando tanti sim
 ut nostrę Burgundię instaurare possim. id quidē tam
 libenter facturus sum, quā qui maxime desideret. Cæ
 terum hoc adeò nomine mihi uisum est conuenire, ut
 hæc oratio tui potissimum nominis auspicio in lucem
 sub oculos omnium traduceretur, quod nemo te digni
 tatis illius studiosior sit. Opto præstantiam tuā maxi
 me uir, unā cū uxore & liberis quā optime
 ualere. Clarissimum D. Mauricianum,
 collegam tuum, saluere meis
 uerbis iubeto.

CLARISSIMI Domi

NICOLAI PERRENOTI DE GRAN
diuilla ad Germaniæ principes
Oratio.

Euerendi, illustres, ue
nerabiles, generosi,
circumspecti, magni
ficiq; uiri, egregij, pru
dentes, doctissimi or
natissimiq; coetus. Si
uobis ignotā esse existimarū causam,
propter quam hunc in locum conuene
ritis, eam mihi pluribus uerbis decla
randam esse putarem. At cum tam ex
gestis in superiori conuentu Hagnoæ
celebrato, quā ex sacre Cæs. Catholi
cæ Maiestatis literis, quib. uos cōuocā
dos duxit, ea uobis satis cognita per
spectaq; sit, & iam negocium ipsum in
manibus habeatis, à superflua & lon
giori oratione temperandum mihi esse
arbitratus sum; præsertim cum totius
negocij eo in cōuētū gesti uim atq; sub
stantiam eadem literæ satis memoriæ
sugge

D. NIC. PERRENOTI

suggerant, quibus scribendis hæc causa data est, quod omnium qui tum illi congregationi interfuerunt iudicio, magnopere expedire uideretur, atque adeo necesse esse, hunc præclarum coetum congregari, ad conferendum de rebus sacrosanctæ fidei religionisq; discordia laborantibus, ut hæc, quoad fieri posset, in catholicam Christianamq; concordiam reuocarentur; & quicquid confectum esset, id totum ad proxima comitia Imperialia referretur, quæ sua Maiestas Ratisponæ celebranda, alijs suis literis indixit. Et sanè superiori conuentui admodum lubens interfuisset. Nam & hoc animo ab Hispanijs soluerat, ut & hanc in Germaniam iter suum dirigeret, rebus ruentibus, ne dicam lapsis opem latura; & in tam sanctum piūq; opus, reducendæ scilicet unionem catholicam Germaniæ animum intenderet, Catholiciq; principis & boni imperatoris & non minus animo quam indubitata longaq; serie ducta origine ueri Germani officio fungeretur. At cum
urgenti

urgentibus undiq; negociorū publico-
rum procellis occuparetur, et maxime
eorum quæ ad ipsam Germaniam pa-
candā conducere uiderentur, ut inter-
esse sibi minime liceret, sereniss. Rom.
regi fratri suo, qui in Belgicā inferio-
remq; Germaniam ad illum uenerat,
& eodem etiam animo, eademq; uolun-
tate commisit, ut prædictæ congrega-
tioni interesset: quemadmodum & in-
terfuit, cæteris omnibus suis & maxi-
mis & compluribus posthabitis nego-
cijs. Neq; minori desiderio tenebatur
huius congregationis sua præsentia de-
corandę Sacra sua Cæs. Maiestas, cum
per Serenissimum regem intellexisset
propensam omniū uoluntatē. Ad hoc
cōciliationis pacificationisq; negociū a-
micè, comiter, benigneq; tractandū, qd
tamē per magnas occupationes, quibus
adhuc detinebatur, suę Maiestati inte-
grū non fuit. Res enim Belgicæ, à qua
diu abfuerat, erant illi cōponendę. neq;
tamen illis omnibus à sua Maiestate fi-
nis impositus est, sed pro necessitate tē-

E poris

D. NIC. PERRENOTI

poris quadam summa celeritate contē-
 cit; reliquis in aliud tempus dilatis,
 quo proximis comitijs interesse posset
 quod intellxerit, id ardentibus omnium
 sacri imperij ordinum uotis desidera-
 ri, expeti & efflagitari. Quamobrem
 hanc mihi prouinciam delegauit, ut
 suam Maiestatem excusarem, & suo
 nomine & uice in hoc incumberem,
 ut quicquid ad tam sanctū, pium, præ-
 clarumq; opus auspicandum, dirigen-
 dum, terminandumq; conuenire intel-
 ligerem, id diligenter & accurate pro-
 curarē, & in illud omnes neruos inten-
 derem. Et quamuis pondus & momen-
 tū huius oneris supra uires meas esset,
 tamen iubenti maiestati parendū fuit;
 quæ inclinatio fuit ad hoc mihi præ cę-
 teris iniungendū, quod propensio-
 rem erga me uoluntatē suam Germanie or-
 dines demonstrasse cognosceret: esseq;
 ex primoribus qui suæ Maiestati ali-
 quando significassent, me in huius ne-
 gocij tractatione cōmodum fore. Et sa-
 nē hac egregia uoluntas me quoq; cō-
 mouit

O R A T I O.

mouit, ut hoc onus subirem, maximeq̄
 cum meapte natura nihil unquam in
 uotis prius habuerim, quàm istam pa-
 cificationem: sumq̄ pro uirili ea synce-
 re prosequutus, quæ ad hâc dirigendâ
 & efficiendam conuenire uidebantur
 & ex ipsius Cæsaris sententiâ semper
 operâ dedi, quo si ulla ratiõe fieri posset
 cum omni mansuetudine & beneuo-
 lentia tractarētur. Vtq̄ aliquândo Ger-
 maniâ ipsam uniuersam Christo Opt:
 Max. reconciliatam, genuinumq̄
 eius & uerè germanū & mutuum amo-
 rem instauratū uideremus, & sanctam
 deniq̄ desideratamq̄ pacem Christi-
 ano orbī redditam, omnibus inimici-
 tīs, odijs & dissensionibus, quæ inter
 Christianos aptius appellari non pos-
 sunt quàm intestinæ discordiæ, in sem-
 piternū deletis & extinctis. Cæterum
 ego hoc mihi cōstantissime persuadeo,
 neminem in hac percelebri præstan-
 tissimorum uirorum corona adesse, cui
 nō melius atq̄ mihi notū sit, quo in sta-
 tu posita sit respu. Christiana, quibusq̄

D. NIC. PERRENOTI

perturbationibus & procellis agitetur
fluctuetq; misera Germania, & quàm
pia, religiosa, recta, solidaq; reconcilia
tione indigeat. Et uos in eam omni stu
dio, opera conatuq; ferri, sicuti debetis,
planè confido: & totius rei gerendæ se
riem proinde diligenterq; etiam nullo
monente consideraturos. Vnde fit, ut
paucioribus apud uos mihi agendum
esse putē: hoc mihi ut certissimum per
suadens, uos oneri nobis cōmissō abun
de satisfacturos, ad quod & pietas &
erga deum, cui omnia debemus, etiam
hoc ipsum quod sumus, uos incitare de
bet, sacrosanctę fidei religionisq; zelus
accendere, & in remp. Christianam a
lioquin penè desolatam charitas inflā
mare: ut omittam, quid postulet mise
rabilis patrię uestre status, quę ciuili in
testinaq; discordia tanquam crebro a
riete pulsata, labat, & quasi compage
soluta fatiscit. Nec cōmemorare opus
est, qd erga Cæs. officiū et obseruantia,
qd erga parentes, propinquos, affines,
uicinos, amicos, cōmunis amor, postu
lent;

ORATIO.

lent: quæ omnia satis per se instigare et
 impellere debēt, ut cōmuni opera hoc
 incendiū extingatur, & inclyt: Ger-
 maniae auitū robur, & animorū firma
 indissolubilisq; cōiunctio instauretur.
 Cogitate quæso apud uosmetipsos, &
 cū animis uestris diligēter expendite,
 quāta mala inde occasiōe sumpta mise-
 rā Germaniā, atq; adeo uniuersi Chris-
 tiani orbis magnā partē peruaferint:
 quantas strages ubiq; locorū & funera
 uideritis & audieritis, conculcatā reli-
 gionē, extinctam charitatē, & animarū
 quotidie periclitantiū extremā perni-
 ciē. Neq; simplex est hoc malū: sed la-
 tius uirus, et deteriori quoq; cōtagione
 corrūpit: nec quisq; est quantūuis felici-
 natus ingenio, q; satis dīnumerare pos-
 sit, quantas cōfusionis tenebras Christi-
 anæ fidei, discordiæ offuderint. unde &
 ipsa fides suis debilitata malis, languēs
 quæ, nihil aliud q̄ suspiria ducit, respu.
 Christiana inde in extremū propē dis-
 crimē deducta est, ut de barbaris taceā,
 qui non meliorē potuissent uel occasio

D. NIC. PERRENOTI

nē uel opportunitatē optare. Et hoc uniuersum reliquę omnes prouincię, ut tūq; res se habeat, Germanicę nationi (prò dolor) adscribunt, originemq; et occasionē inuectorū in orbem Christi anū malorū eò referunt, quę cū olim fide, religiōe, pietate, diuino cultu et obsequio inter omnes prouincias laudatissima extiterit ac iusticia politicaq; cōiunctissima & germana unione celebris eò nūc adducta est (ne quid amplius dicā) quò illā esse cognoscitis. Quibus malis nisi obuiā eatur, metuendū est, ne quemadmodū Cęcia nubes, ita malū malo trahatur, & noua quotidie ex alijs incōmoda, peioraq; nō in religione modò, sed cęteris in rebus omnibus suscitari cernamus. Neq; mirum est de re tam sublimi, & quę captū humanū superet, oriri controuersias in ecclesia dei. Sed ad usitatū recurrendū est remediū et perfugiū, ut tales cōtrouersię excitatę amica cōpositione sopiantur. Viri enim sancti, cū dubiorū decidendorū causa congregati erant, animo sincero

O R A T I O.

cetero, pio, religioso, & in proprijs opi-
 nionibus non pertinaci, sed omni affe-
 ctione seposita rem ipsam tractabant,
 solū Christū, & hunc crucifixū respiciē-
 tes, quē animū uos omnes attulisse, om-
 nibus persuasum est: et quod pro ea cō-
 suetudine, discordiarū fluctus uestra o-
 pera cōponētur, ad quod ipse Christus
 Germanos ordines expansis in cruce
 brachijs inuitat, hoc Pont. Max. primi
 uotis expetit, hoc Cæsar, Serenissimus
 quē Rom. Rex uicē, exoptant, hoc o-
 mnes qui uerē & piē Christiani sunt,
 postulant, hoc ipsius Germaniæ calami-
 tas extrema imminens, illiusq; naufragi-
 um (ex quo eripienda est) efflagitāt.
 Quamobrem ego uos reuerendī, illu-
 stres, uenerabiles, generosi, circumspe-
 cti magnificiq; uiri, egregij, prudentes,
 doctissimi, ornatissimiq; cœtus, per ui-
 scera misericordiæ Iesu Christi, eiusq;
 sacratissimam passionem, obsecro &
 obtestor, & Cæs. Maiestatis nomine et
 uice postulo, ut cū ad hāc unionē Chri-
 stianā & concordia electi sitis, omnes

D. NIC. PERRENOTI

ingeniorū uestrorū neruos eò intenda-
tis, ut Christi tunicā incōsutilē tam mi-
serē laniatā, laceratā, dississam & diuis-
sam refarciatis: memores eius nominis
quod sacrosancto baptismatis fonte re-
nati Christo dedistis: memores uestrae
Germanicę nationis uirtutisq; maiorū
Cōsiderate, quæso, diligēter omnīū o-
culos apertos, erectasq; & attentas au-
res Christiani orbis, ut uideāt ea quæ à
uobis cōficiētur. Quod si (q̄ deus omē
per suā infinitā misericordiā auertat)
hæc abominanda discordia, uestra ope-
ra minime tolletur, magna mala, quæ
hinc necessariò exorient, uobis dubio
procul adscribentur omnia. At cōtrā,
si uos ea gratia donabit Altissimus, ut
hæc sanctę fidei religionis pacificata ue-
ra prudētia, studio, dexteritate, curaq;
perficiatur, & æternū à deo præmiū, &
ab hominibus laudē immortalem con-
sequemini: delectabitq; uos perpetuò
feliciter peractæ rei iucunda consciē-
tia & recordatio: uniuersumq; Christi-
anū orbem, & cū primis nationē Ger-
manū

manicā, perenni obligatione uobis deuincietis. Quare utamini oblata tā cōmoda occasione. Habetis Imperatorē prāter alias animi dotes prēclaras et raras, summa benignitate humanitateq; & paterno uereq; Germano amore cōspiciūt, qui hanc pacificationem, quietem, & tranquillitatē Germanicæ nationis, illiusq; honorē & existimationē omni studio cura & sollicitudine desiderat: quicq; quibuscūq; alijs suis posthabitis negotijs, nec corporis quidem sui rationem habens, ex Hispanijs soluit, ut in hanc Germaniā ueniat, et prope diē affuturus est, ut huic cōpositioni et negotio extremā manū imponat. Faxit Dñs, ut sancti spiritus diuino afflatu adiuti, hoc pręstetis, quo & sue Maiestatis, imò piorū Christianorū honorūq; omnium iustissima expectatio & desiderium impleri ualeat, & resp. Christiana ab internis et externis inimicitijs salua sit. Reliqua uerò, quę ad declarandā mentē & sententiā suę Maiest. ptinent in pgressu ipsius negocij explicabunt.

CHRIST PANNONII

AD ILLUSTRIS. D. NICOLAVM

Perrenotum à Granuilla, &c.

AT GOINVS.

Iuris delitium, patriæ splendor Perrenote,

Non mirum, si te Cæsar ubiq; fouet.

Vel quia doctus es, & prudens: ut te quoq; missum

A superis iurat, Theutona terra uirum.

AD EVNDEM, QUIDAM ALIVS.

In sua si fratres ruituros Theutonas arma,

Consilij placas dexteritate tui,

Non oratorem uenisse à Cæsare tunc te,

Sed missum à superis dixero semideum.

AD ANTONIVM PERRENOTVM

Episcopum Atrebatensem.

TV quoq; tu presul factis memorande paternis,
Doctrina, ingenio, consilijq; bonus:

Non annis adeò, quàm animus grauis, inter & ipsos

Aequales iuuenes crederis esse senex.

ELEGIA CHRISTOPHORI PREISS

Pannonij, à secretis illustriss. Principi

electoris Brandenburgensis,

ad illustrem uirum Nico-

laum à Granuilla.

Felix

C A R M E N.

Foelix ille dies, quo te Granuele sub oras
 Vangionum, nobis Belgica misit humos,
 Quo mandata tibi dedit ad nos mitia Cæsar,
 Ut causam sacræ religionis agas.
 Scilicet & causam tu uisus es aptus ad illam,
 Aptâ patrociniõ uisâq; causa tuo.
 Nam mihi si laudum præconia pauca tuarum
 Fas erit hoc coram te memorare loco:
 Tantus es ingenio, facundo tantus & ore,
 Quantum ad hæc nobis tempora nemo fuit.
 Nota tua est uirtus, est & tua nota uoluntas,
 Nec latet in summum mens tua fida deum.
 Te sibi curarum socium delegit habetq;
 Carolus, haud ipso quem regit orbe minor:
 Atq; gerendarum uastissima pondera rerum,
 Sustentanda humeris tradidit ille tuis.
 Cui tu cum placeas, & cœlum uertice tangas,
 Ut tuus hic uolumus sit diuturnus honos.
 Ac tibi præsentem præsentem uera fatemur,
 Gaudet ob aduentum Theutonici ora tuum.
 Grataturq; tuæ sorti letissima rerum,
 Quod datus à superis pacificator ades.
 Dexter ades uotis igitur, mitissime nostris,
 Quâq; potes, patriæ nunc ope dexter ades.
 Namq; tuæ partes sunt, has componere lites,

Viraq;

CHRIST. PANNONII

Vtraq; pars quas de religione mouet.
Hinc stabili certum paciꝑ; imponere morem,
Ista uirum tantum, quantus es ipse, decent.
Nec magis ulla bono uirtus est principe digna,
Nec seruatori gratior ulla deo,
Quàm bene de sancta tum religione mereri,
Tum facere, ut Christi pace fruantur oues.
Conuenit illud opus summis heroibus orbis,
Principibus summis conuenit illud opus.
Hoc deus admonuit cunctos de munere reges,
Natali nati nocte dieꝑ; sui.
Cum uolucer cœlo plaudens exercitus alto,
Carmina pastorum concinnit ista gregi:
Gloria summa deo super alta sit æthera patri,
Celsaq; tollatur nomen in astra dei.
Omnibus in terris & pax secura colatur,
Publica per cunctas ambulet illa plagas.
Omnibus & populis sit ubiq; benigna uoluntas,
Gaudia nunc tellus gaudia pontus amet.
Hæc faciant magni magno cum Cæsare reges,
Quisquis & illorum remꝑ; uicemꝑ; gerit:
Sint ut honor nomenꝑ; dei, laudesꝑ; perennes,
Et niteant ueri dogmata uera dei.
Urbibus & placide seruent pia sœdera pacis,
Inq; suburbanis hæc tueantur agris.

C A R M E N.

Pace uiget mitis pietas, artesq; docentur
 Pace, quibus mores conuenienter eunt.
 Pace ligo uomerq; uigent, pace arua coluntur,
 Pace bonæ Cereris percipiuntur opes.
 At fera tranquillam corrumpunt bella quietem,
 Excutiant haustum martia corda deum.
 Et fugit augustæ Sapientia Pacis alumna,
 Iuraq; sub stricto militis ense silent.
 Proq; bidente rudis gerit arma cruenta colonus,
 Vastaq; quæ nemo conserit, arua iacent.
 Ergo pij præstent nunc auspice Cesare reges,
 Res queat ut tuta publica pace frui.
 Atq; uoluntatem tueantur amentq; benignam,
 Et statuam populis iura tenenda suis.
 Sontibus horribiles, & sint infontibus æqui,
 Quos illi metuant, hiq; decenter ament.
 Iustaq; legitimis proponant præmia factis,
 Et multent poenis turpia facta suis.
 Sic bona mortales erit inter ubiq; uoluntas,
 Legibus & stabunt omnia firma bonis.
 Scilicet hæc celebris pia munera præcipit hymnus,
 Natali canitur qui, pie Christe, tuo.
 His colitur uerè letus natalis Iesu,
 Omnibus hac notus redditur ille uia.
 Sic imitatus erat pius hunc Theodosius hymnum,

Hunc

CHRIST. PANNONII

Hunc Constantinus sic imitatus erat :
De pietate graues qui composuere tumultus,
Atq; fidem meritis asseruere pijs.
Quiq; repurgarunt idolis templa nephandis,
Et cultum ueri restituere Dei.
Fortibus & saeuos armis fregere tyrannos,
Qui contra superos arma tulere deos.
Sancta per hos igitur pacata Ecclesia Christi,
Syncera coluit tunc pietate Deum.
Que labefacta modo, supremo tempore mundi,
Tam miseris est & tot lacerata modis.
Nunc erat ut placida deberet uiuere pace,
Inq; sinu natos leta fouere suos.
Queq; pijs mentes confirmant, dogmata Christi
Tradere, & infirmam consolidare fidem.
Saluificiq; dei laudes celebrare perennes,
Vnanimis linguis, unanimiq; fide.
Hec sacra si potuit sperare Ecclesia quondam,
Hoc ita nunc tempus ponere digna fuit.
Sed nimium saeuis postrema etate procellis
Quassandam uates prae monuere pij
Est igitur misere per tot discrimina rerum,
Cruce subeunda domi, cruce subeunda foris.
Nec tantum saeuo metuendus acynace Turcus,
Hostis atrox Christi. Christi adumq; gregis:

C A R M E N.

Commoda sed domi uires discordia carpit,
 Publica res qua nunc damna nocente facit.
 Hæc tu consilio prohibe, Granuele, salubri,
 Utq; potes tantum pellere, pelle metum.
 Angelicumq; tuis monitis mox audiat hymnum
 Carolus, & priscos intueatur auos.
 Utq; illos opibus superat, regnisq; animisq;
 Vincere sic illos & pietate decet.
 Curet & unanimi Christum pietate doceri,
 Vnica quòd nobis sit datus ille salus.
 Tranquillumq; regat patrijs uirtutibus orbem,
 Gentibus & ponat milia iura suis.
 Hæc faciat noster te commonitore Monarches,
 Hæc faciat monitu Theutona terra tuo.
 Hoc te per dulces natos, per chara parentum
 Ossa, per & superos patria chara rogat.
 Hoc sacra religio petit, hoc Ecclesia Christi,
 Totius hoc orbis publica uota petunt.
 Quod si sedatis pugnantiæ dogmata turbis,
 Auxilio fuerint conciliata tuo:
 Donec adorabit numen Germania Christi,
 Clara tuæ laudis fama superstes erit.
 Sic tibi perpetuò faueat cum Cæsare Christus,
 Sic iuuet inceptum dexter uterq; tuum.
 Basileæ, apud Vuesthemerum.

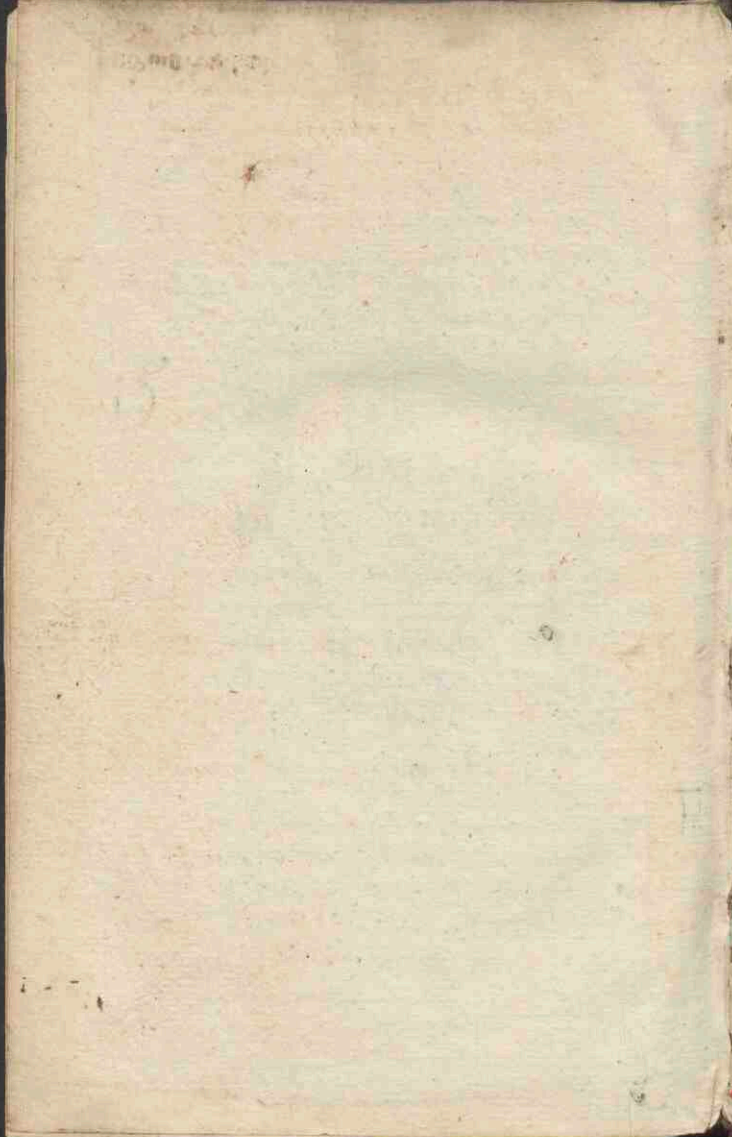
189415)

Handwritten text on the right edge of the page, likely bleed-through from the reverse side. The text is partially obscured and difficult to read, but appears to contain names and titles, such as "Dr. Jacent..." and "V. M. ...".

De facie sua et patris eius
De facie sua et patris eius

De facie sua et patris eius
De facie sua et patris eius

g
 d
 e
 f
 g
 h
 i
 k
 l
 m
 n
 o
 p
 q
 r
 s
 t
 u
 v
 w
 x
 y
 z

in die iudicii et tunc erunt
 omnes filii dei et tunc
 erunt omnes filii dei
 et tunc erunt omnes
 filii dei et tunc erunt
 omnes filii dei et tunc
 erunt omnes filii dei

Marginal notes in a smaller hand on the right side of the page.

Quia ergo non est
 in die iudicii et tunc
 erunt omnes filii dei
 et tunc erunt omnes
 filii dei et tunc erunt
 omnes filii dei et tunc
 erunt omnes filii dei

Quia ergo non est
 in die iudicii et tunc
 erunt omnes filii dei
 et tunc erunt omnes
 filii dei et tunc erunt
 omnes filii dei et tunc
 erunt omnes filii dei

Quia ergo non est
 in die iudicii et tunc
 erunt omnes filii dei
 et tunc erunt omnes
 filii dei et tunc erunt
 omnes filii dei et tunc
 erunt omnes filii dei

Quia ergo non est
 in die iudicii et tunc
 erunt omnes filii dei
 et tunc erunt omnes
 filii dei et tunc erunt
 omnes filii dei et tunc
 erunt omnes filii dei

HCV

BE

